

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

**Havet og kysten mellem Præstø Fjord og
Grønsund**

Natura 2000-område nr. 168

Habitatområde H147

Fuglebeskyttelsesområde F84 og F89

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Sjælland

Dato: Juni 2023

Forsidefoto: Heden på Præstø Fed

ISBN: 978-87-7564-612-8

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Miljøminister Magnus Heunicke

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstofholdige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturlilstand og gunstig bevaringsstatus.....	8
2. Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	10
2.1 Områdebeskrivelse	11
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	12
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	13
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	14
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	21
2.3.3 Forekomst af marine naturtyper	23
2.3.4 Tilstand af levesteder for arter.....	24
2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	25
3. Målsætninger	27
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	28
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....	28
3.3 Modstridende naturinteresser.....	30
4. Indsatsprogram.....	31
4.1 Generelle retningslinjer	31
4.2 Områdespecifikke retningslinjer	32
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	33
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	34

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

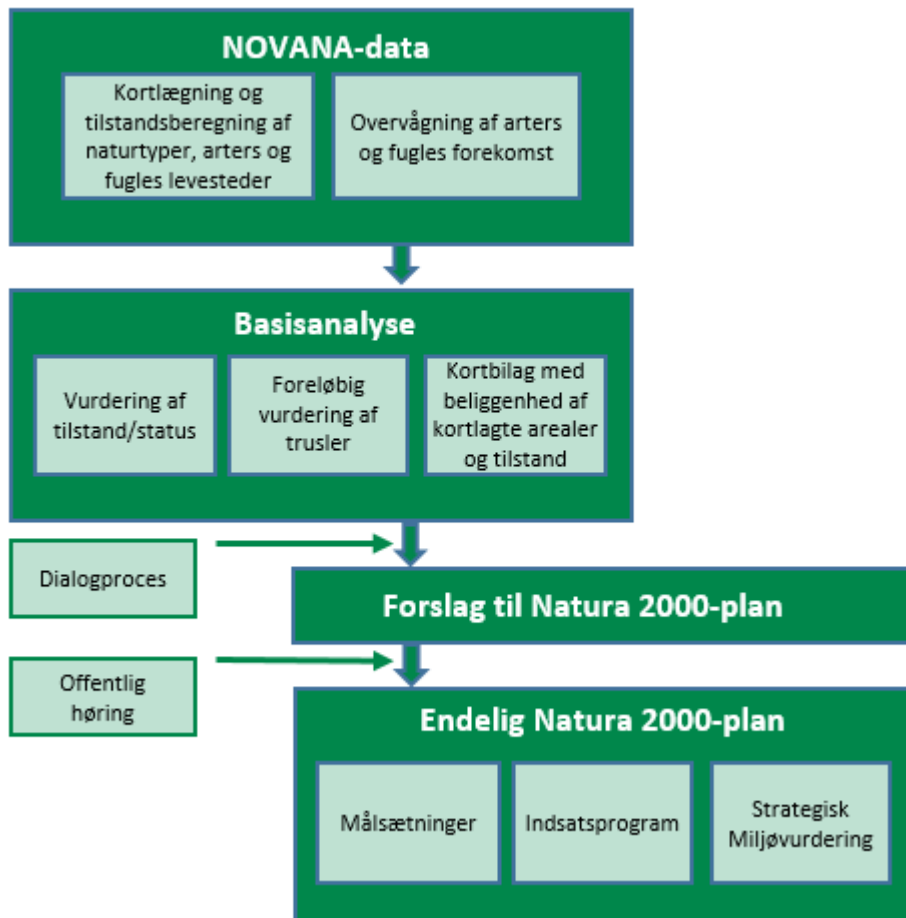
Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførslen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelt konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførslen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegnings af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglenes vedkommende. For naturtyper eller arters/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om given naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

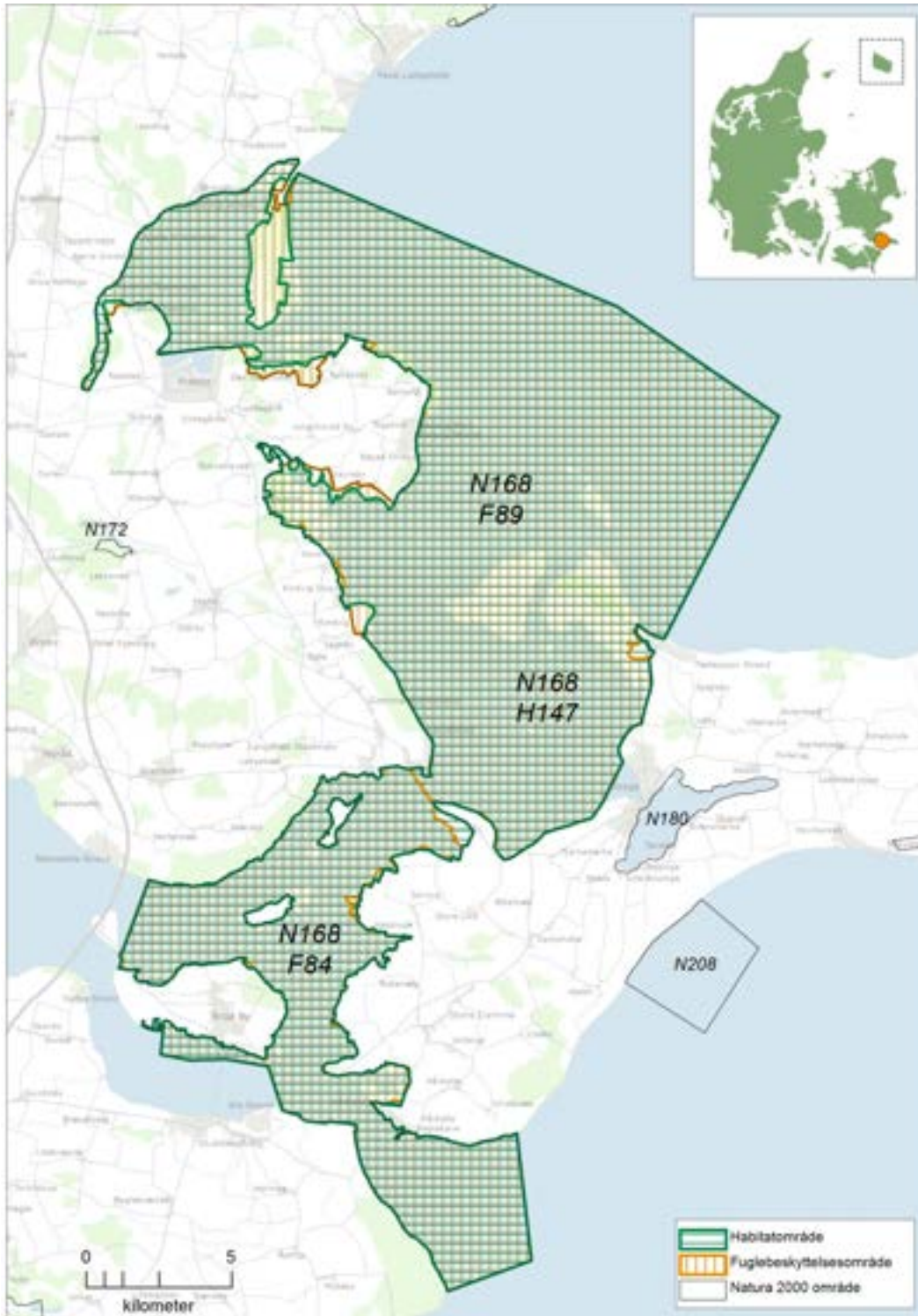
Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglenes levesteder.

Hedelærke, der er ny på udpegningsgrundlaget i fuglebeskyttelsesområde F89 Præstø Fjord, Ulvshale, Nyord og Jungshoved Nor. Foto: Sune Riis Sørensen.

2. Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Kortet viser afgrænsningen af Natura 2000-område N168. Området består af habitatområde H147 (vandret grøn skravering) og de to fuglebeskyttelsesområder F84 og F89 (lodret orange skravering).

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund har et samlet areal på 33.008 ha, hvoraf 28.623 ha er havareal og 30 ha er vandflade i søerne. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde H147 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund og fuglebeskyttelsesområderne F84 Ulvsund, Grønsund og Fanefjord og F89 Præstø Fjord, Ulvshale, Nyord og Jungshoved Nor. Den terrestriske del af området er primært privatejet, men en del arealer på Nyord og Ulvshale er statsejet. Natura 2000-området ligger hovedsageligt i Vordingborg, Faxe og Næstved Kommuner samt med en beskeden del i Guldborgsund Kommune. Hele området ligger i vandområdedistrikt Sjælland samt i Havstrategidirektivets marin-baltiske region.

Natura 2000-området er specielt udpeget for at beskytte en lang række marine og kystnære habitatnaturtyper, hvoraf flere af naturtyperne forekommer med mere end 5 % af den nationale forekomst i den marin-baltiske region eller den kontinentale biogeografiske region. Det drejer sig om de marine naturtyper sandbanke, mudder og sandflade blottet ved ebbe, bugter og vige samt de terrestriske naturtyper strandeng og strandvold med enårige planter. På Ulvshale er der en forekomst af vinteregeskov, som er en meget sjælden naturtype, der kun findes gangske få steder i det østlige Danmark. Rovternen, som nu har etableret en fast bestand i området, er kun på udpegningsgrundlaget i yderligt et Natura 2000-område i Danmark.

Dette Natura 2000-område er også udpeget for at beskytte en lang række yngle- og trækfugle. Herunder bl.a. kolonirugende kystfugle som klyde og splitterne og engfuglen brushane samt trækkende vandfugle, der benytter området som spisekammer på deres vej nord- eller sydover f.eks. spidsand og pibeand.

Spættet sæl yngler med en bestand i området, og benytter de mange store sten ud for Jungshoved som rasteområde. På land er området specielt karakteriseret ved smalle kyststrækninger bortset fra området omkring Jungshoved Nor, Nyord og Ulvshale. Hovedparten af naturtyperne på land består af strandenge med Nyord som en meget stor og vigtig forekomst. Nyord er samtidig også en vigtig ynglelokalitet for en del af områdets ynglefugle. Blandt større forekomster af fugtige ferske naturtyper kan nævnes rigkær og tidvis våd eng i Ræveholmsmose og Sorteholm ved Jungshoved Nor. Even, der er en lavvandet sø, har udbredte forekomster af hængesæk langs bredden, hvori der i den sydlige ende er en forekomst af mygblomst.

De meget varierede marine strømforhold bidrager til et afvekslende kystlandskab. Flere steder, men tydeligst på Ulvshale-Nyord og Præstø Fed, er der dannet krumodder med rullestensstrandvolde og klitter samt finkornede vader, hvor der er strømlæ. Både søen Even og Jungshoved Nor med Ræveholmsmose i bunden er en del af en meget stor tunneldal, der løber fra midt på Sjælland omkring Glumsø med udløb i Even og Jungshoved Nor. Specielt ved Even fornemmes tunneldalen med stejle skrænter på begge sider af søen.

Der findes en lang række fredninger i området, hvoraf de største er: fredning af den sydlige del af Feddet, areal omkring Jungshoved Nor, Nyord og en stor del af Ulvshale. Fredningerne har til formål at sikre landskaberne samt at sikre naturtyper og levesteder for arter i områderne.

Derudover findes der i området tre vildtreservater, der alle er reservater til sikring af trækfuglene i området. Det drejer sig om Præstø Fjord, området omkring Nyord og Ulvshale op til Jungshoved Nor samt Fanefjord-Grønsund.

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 147		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Kystklint/klippe (1230)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Skovklit (2180)
	Klitlavning (2190)	Enebærklit* (2250)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Våd hede (4010)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Tørt kalksandsoverdrev* (6120)
	Kalkoverdrev* (6210)	Surt overdrev* (6230)
	Tidvis våd eng (6410)	Urtebræmme (6430)
	Hængesæk (7140)	Tørvelavning (7150)
	Avneknippemose* (7210)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Mygblomst (1903)	Stor kærguldsmed (1042)
	Skæv vindelsnegl (1014)	Sumpvindelsnegl (1016)
	Flodlampret (1099)	Havlampret (1095)
	Stor vandsalamander (1166)	Spættet sæl (1365)
	Marsvin (1351)	Bredøret flagermus (1308)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 84		
Fugle:	Knopsvane (T)	Sangsvane (T)
	Troldand (T)	Lille skallesluger (T)
	Toppet skallesluger (T)	Stor skallesluger (T)
	Havørn (TY)	Blishøne (T)
	Fjordterne (Y)	Havterne (Y)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 89		
Fugle:	Skarv (TY)	Knopsvane (T)
	Pibesvane (T)	Sangsvane (T)
	Grågås (T)	Blisgås (T)
	Bramgås (T)	Spidsand (T)
	Skeand (T)	Pibeand (T)
	Troldand (T)	Hvinand (T)
	Lille skallesluger (T)	Toppet skallesluger (T)
	Havørn (TY)	Stor skallesluger (T)
	Rørhøg (Y)	Vandrefalk (T)
	Plettet rørvagtel (Y)	Blishøne (T)
	Klyde (Y)	Hjejle (T)
	Brushane (Y)	Dværgterne (Y)
	Splitterne (Y)	Fjordterne (Y)
	Havterne (Y)	Rovterne (Y)
	Hedelærke (Y)	

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. For trækfuglene er følgende fugle ikke tilstede i national eller international væsentlig forekomst: sangsvane (T), toppet skallesluger (T) og stor skallesluger (T) i fuglebeskyttelsesområde F84 samt pibesvane (T), toppet skallesluger (T), skarv (T) og vandrefalk (T) i fuglebeskyttelsesområde F89. De nævnte fugle omtales derfor ikke yderligere, med undtagelse af sangsvane (T) og stor skallesluger (T) som fortsat er på udpegningsgrundlaget for F89.

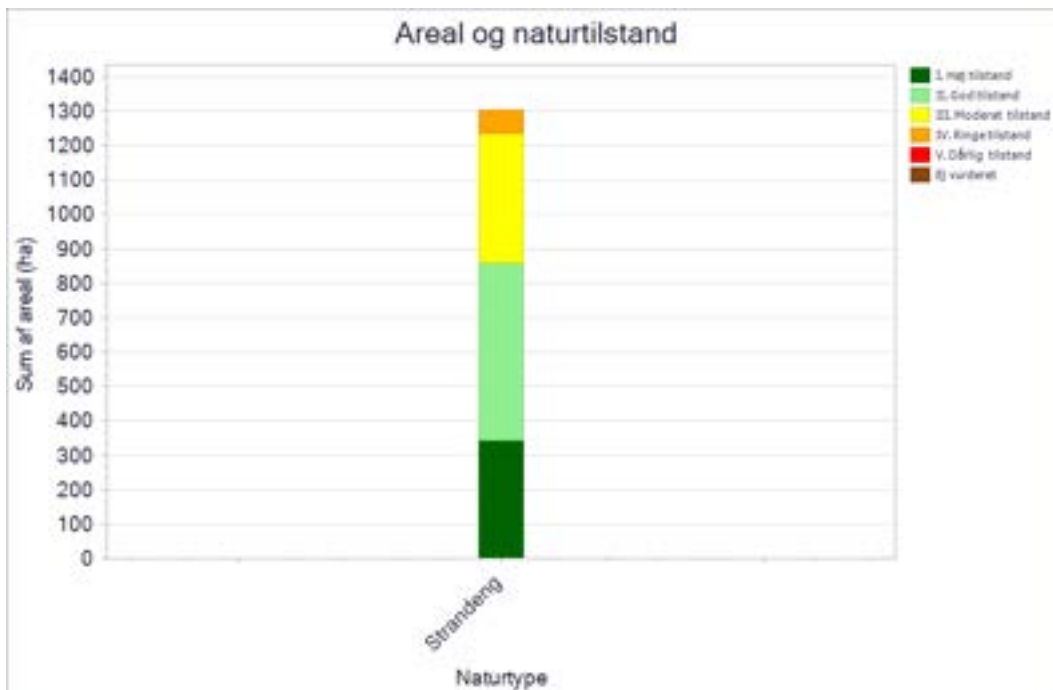

Stor afgræsset strandeng foran Stensby Skov på Sydsjælland. Foto: Miljøstyrelsen.

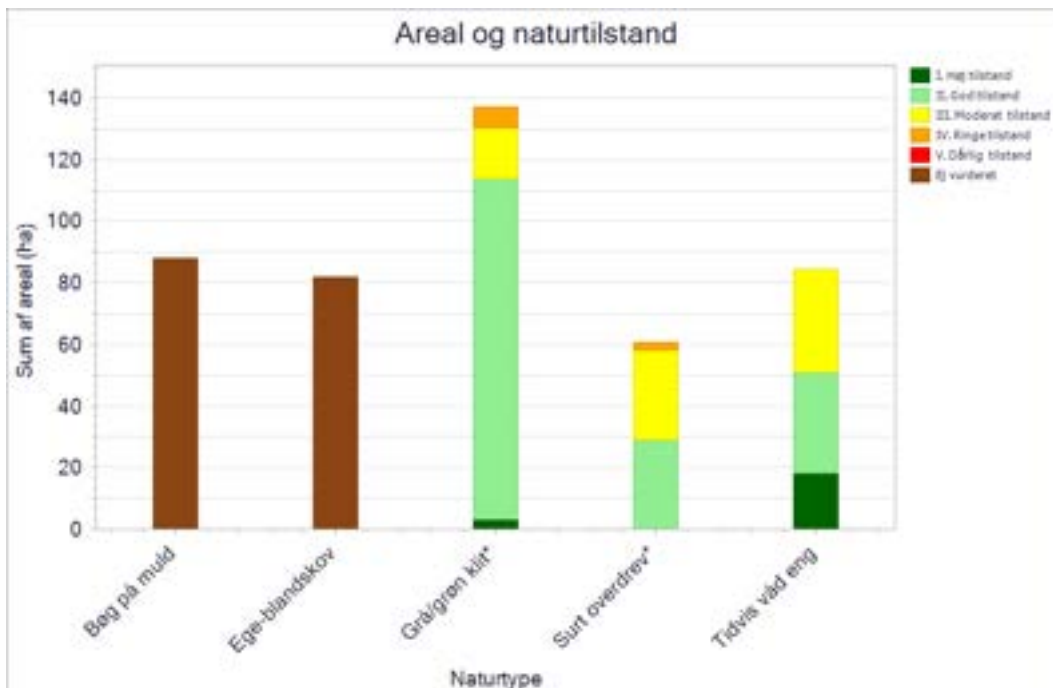
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

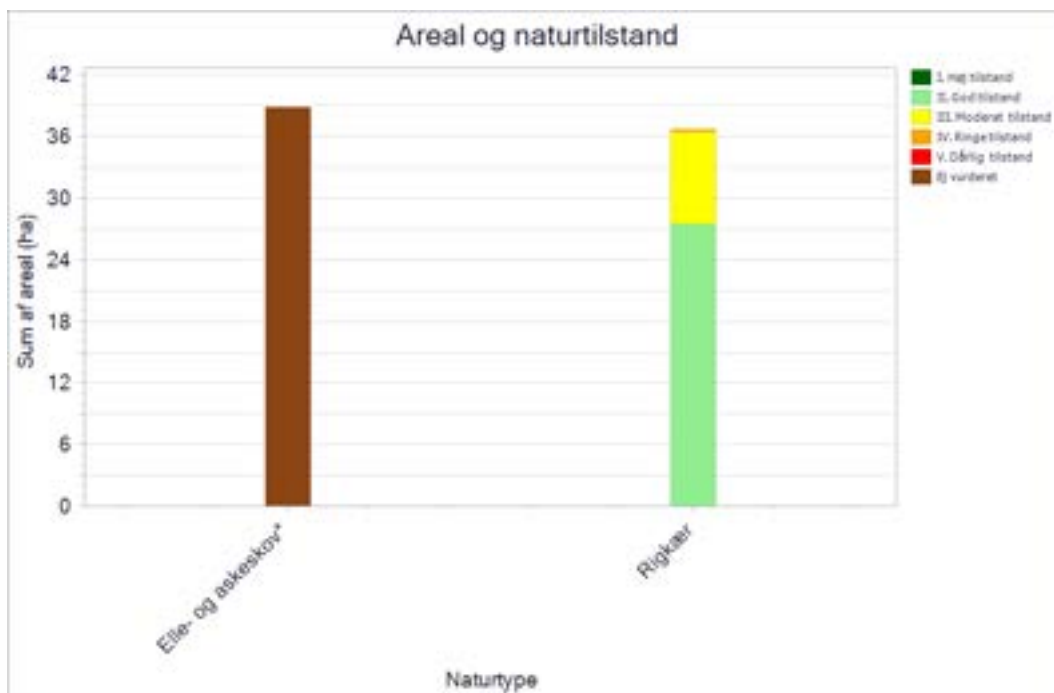
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

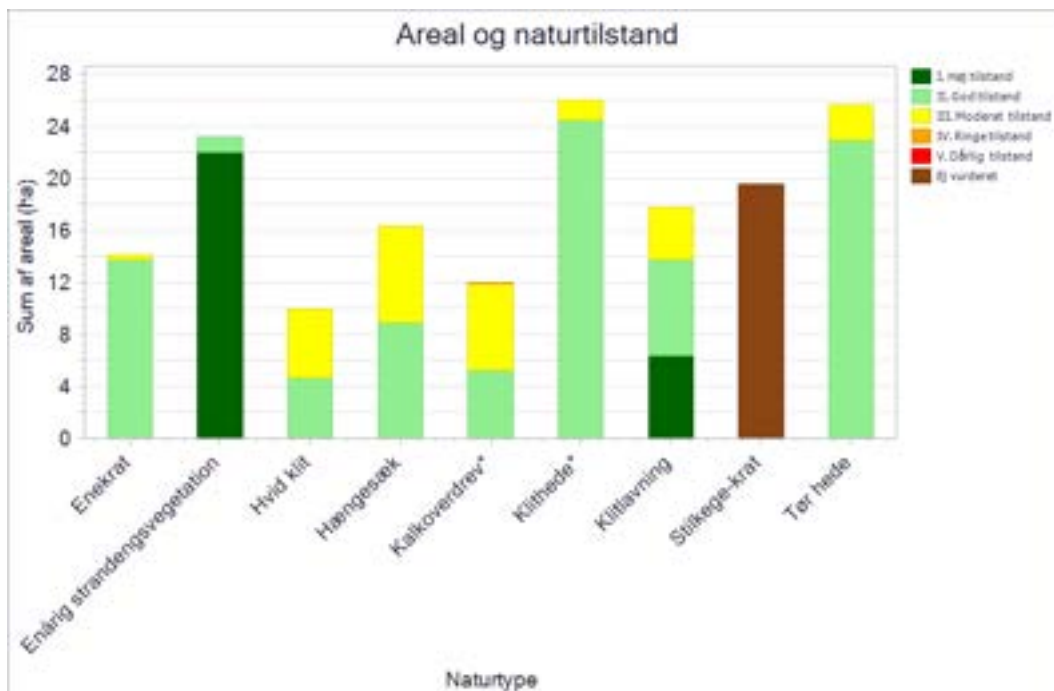
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

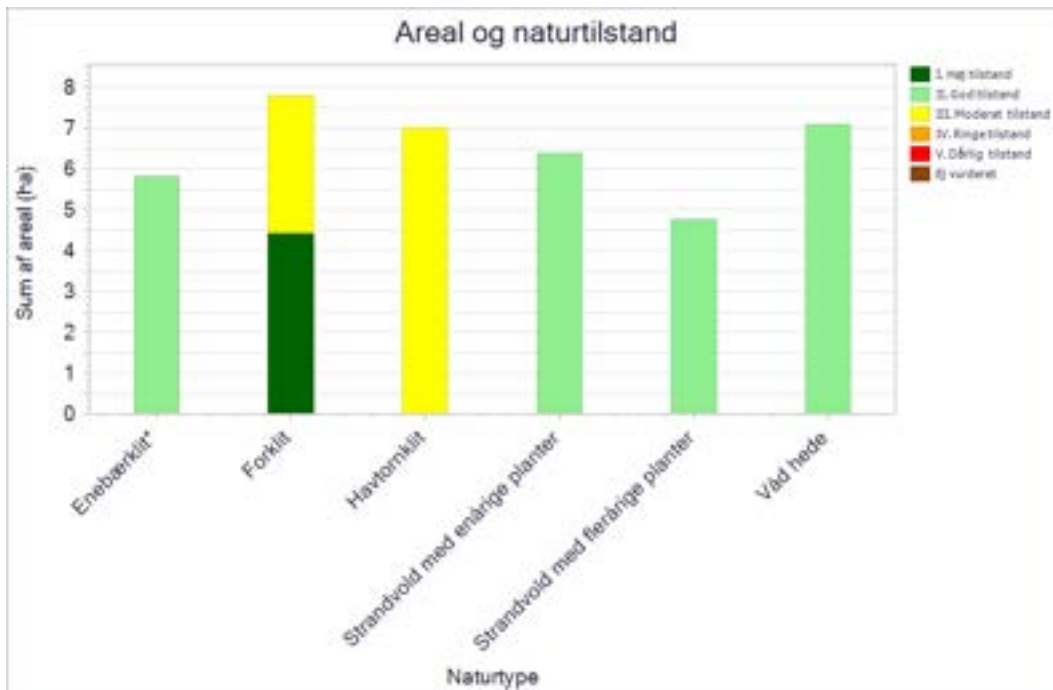
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

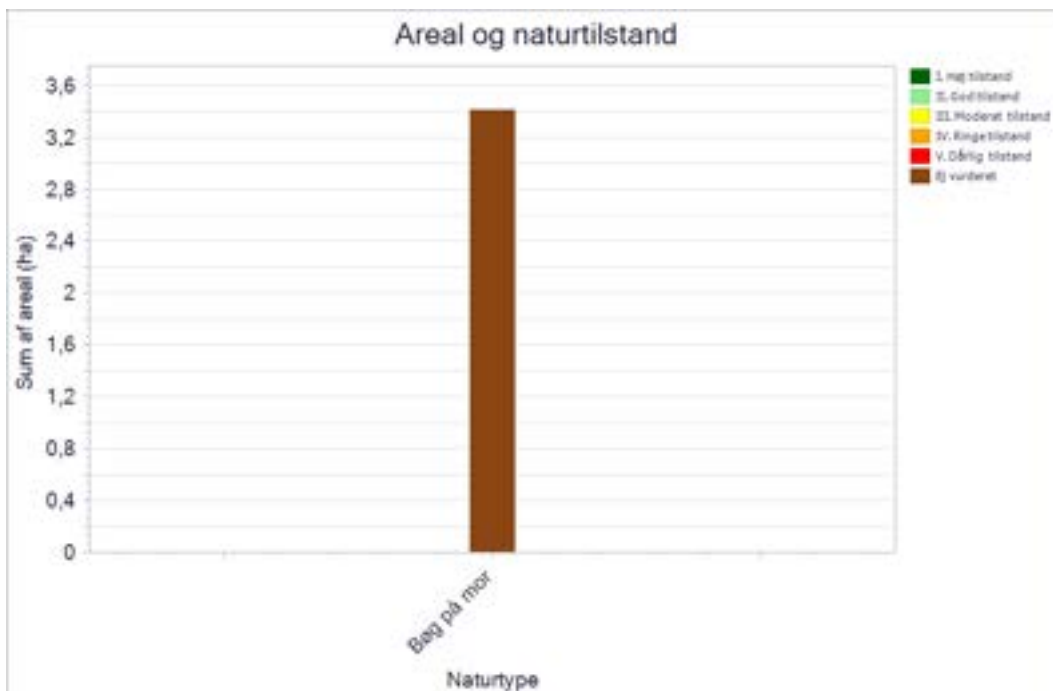
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

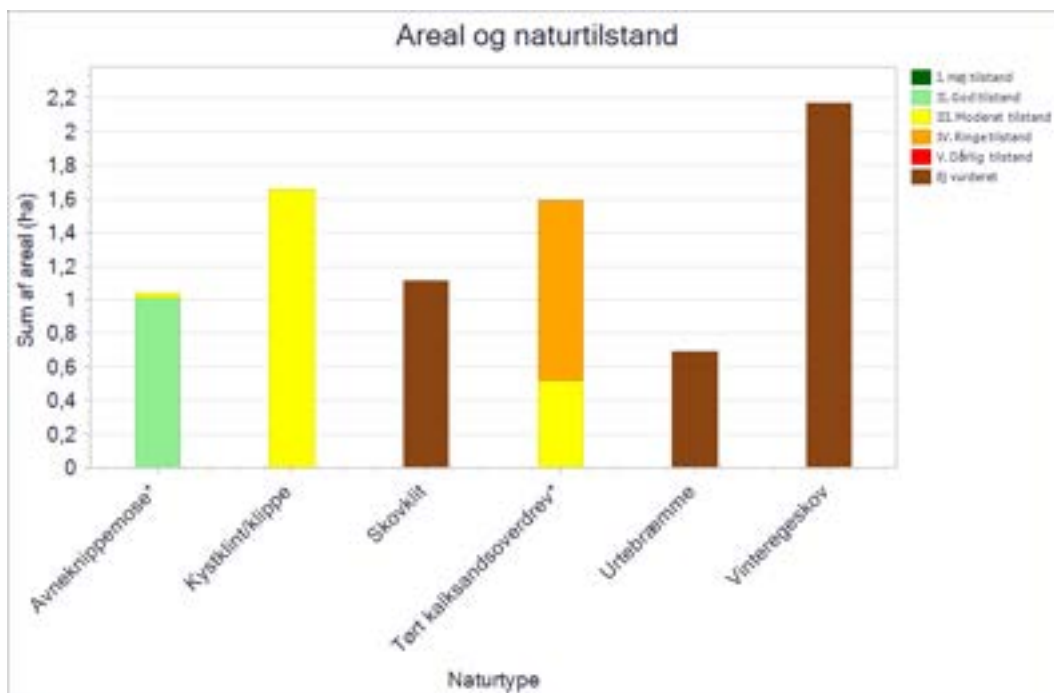
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

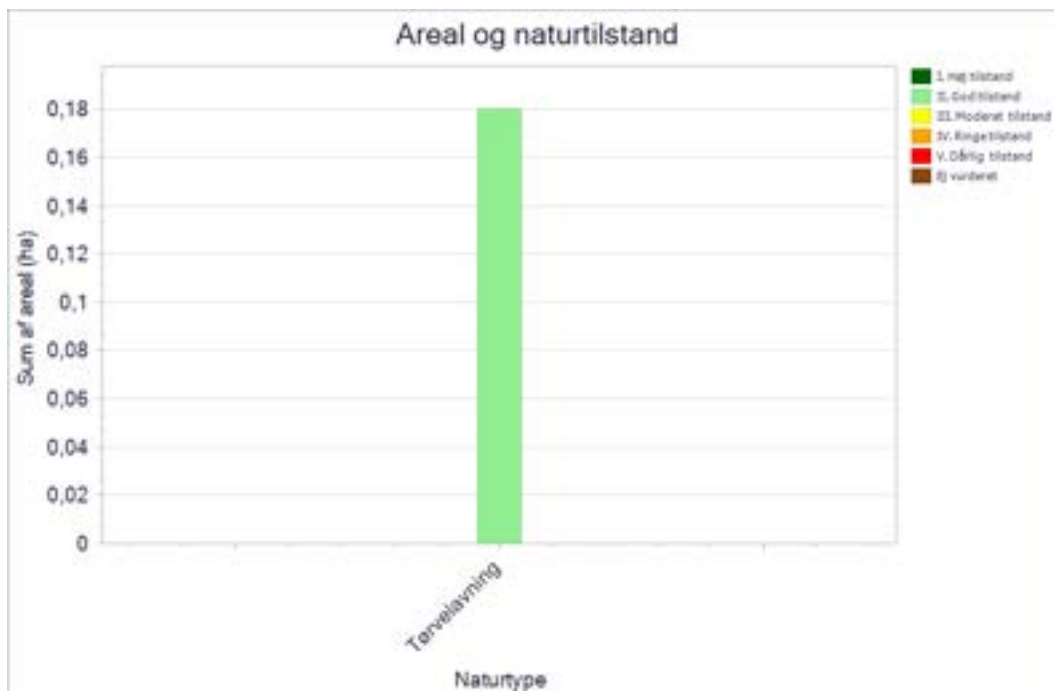
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

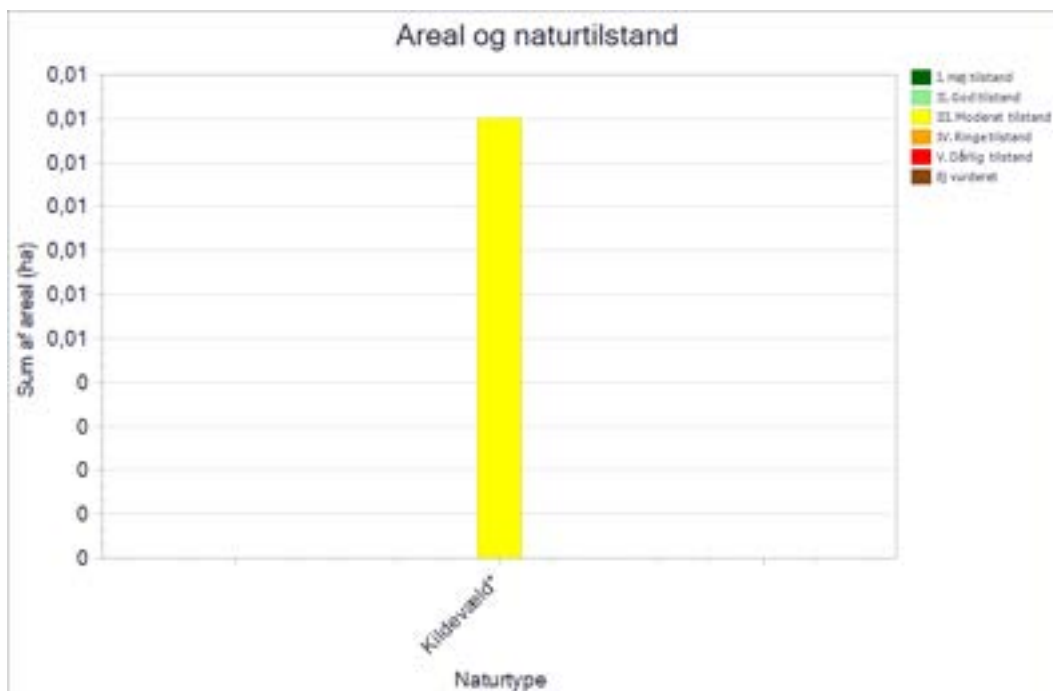
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

I overstående figur vises arealet og naturtilstanden for habitatnaturtypen kildevæld i gældende Natura 2000-område. Grundet softwarebetingelser kan y-aksen ikke vise værdier under 0,01 ha. Det pågældende areal af kildevæld er 0,009 ha.

Lysåbne naturtyper

Ca. 2/3 af det kortlagte areal med strandeng (1330) er i god til høj naturtilstand, hvilket i langt overvejende grad skyldes, at afgræsning af arealerne hindrer tilgroning. Resten er i moderat til ringe naturtilstand, hvilket primært skyldes tilgroning, men på enkelte arealer også tilstedeværelsen af invasive arter. Hele det kortlagte areal af enårig strandengsvegetation (1310) er i god til høj naturtilstand, da hele arealet bliver afgræsset og der derfor ligeledes ikke er problemer med tilgroning.

Klitnaturtyperne grå/grøn klit (2130), klithede (2140), klitlavning (2190), hvid klit (2120), forklit (2110) og enebærklit (2250) er overvejende i god til høj tilstand, da der kun er få problemer med tilgroning. På arealer i moderat til ringe tilstand er der typisk problemer med tilgroning og tilstedeværelse af invasive arter. Hele det kortlagte areal af havtornklit (2160) er moderat tilstand, hvilket primært skyldes tilgroning med vedplanter, men da vedplanten havtorn er definerende for naturtypen, vurderes det ikke at være et problem.

Omkring halvdelen af arealet med tidvis våd eng (6410) er i god til høj naturtilstand, bl.a. da der generelt ikke er problemer med tilgroning. Den øvrige del af arealerne er i moderat naturtilstand, hvilket primært skyldes tilgroning med høje urter og vedplanter, men en stor del af arealerne er også tydeligt påvirket af afvanding.

Lidt under halvdelen af arealerne af surt overdrev (6230) og kalkoverdrev (6210) er i god naturtilstand. Den gode tilstand skyldes primært en afgræsning af arealerne, der hindrer tilgroning. Den resterende del er hovedsageligt i moderat tilstand og en lille del i ringe tilstand, disse arealer er under tilgroning med høje græsser og urter. Hele arealet af tørt kalksandsoverdrev (6120) er i

moderat til ringe tilstand, hvilket skyldes tilgroning med middelhøje urter og græsser, idet naturtypens enårige arter er afhængige af åbne partier i vegetationen.

Af det kortlagte areal af rigkær (7230) er ca. 3/4 i en god tilstand, da der kun er få problemer med tilgroning. Det resterende areal er pga. tilgroning med høje urter og græsser i en moderat til ringe tilstand. Et enkelt areal er truet af den invasive art kæmpe-bjørneklo.

Hovedparten af arealet med tør hede (4030) og enebærkrat (5130) samt hele arealet af våd hede (4010) er i god tilstand, bl.a. da der generelt ikke er problemer med tilgroning. Den moderate tilstand på den resterende del skyldes tilgroning med både høje urter og græsser samt vedplanter.

Den bølgepåvirkede kystnatur dvs. strandvolde med enårige planter (1210) og strandvolde med flerårige planter (1220) er i god tilstand på hele arealet. Kystklint (1230) er derimod i moderat tilstand, idet der er konstateret invasive arter på 10 % af arealet, påvirkning fra landbrugsdriften på toppen af klinten samt tilgroning med både høj græs- og urtevegetation samt vedplanter.

De små forekomster af avneknippemose (7210) i området er overvejende i god naturtilstand. En lille forekomst er i moderat tilstand, hvilket skyldes tilgroning sammenholdt med et lavt antal af arter, der er følsomme overfor negative påvirkninger.

Urtebræmme (6430) har ikke et tilstandsvurderingssystem, hvormed naturtilstanden ikke er kendt for naturtypen.

Tørvelavning (7150) er kortlagt på Ulvshale og forekomsten er i god tilstand.

Det kortlagte areal af kildevæld (7220) ligger i skoven ved Even sø. Arealet er i moderat tilstand pga. træernes skyggepåvirkning.

Kalkoverdrev (6210) på Jungshoved med bl.a. salep-gøgeurt og hulkravet kodriver. Foto: Jens Søgaard Hansen.

Skov naturtyper

For skovnaturtyperne, som ikke har noget tilstandsvurderingssystem, giver mængden af store træer samt liggende og stående dødt ved en indikation af naturkvaliteten på arealet.

På det lille areal af skovklit (2180) er mængden af store træer, liggende dødt ved og stående dødt ved mindre end et stk. pr. ha.

For naturtypen bøg på mor (9110) er der registreret over 10 store træer pr. ha på næsten hele arealet. Der er registreret 1-5 stk. stående dødt ved på hovedparten af arealet. Mængden af liggende dødt ved fordeler sig med en middel mængde på 1-5 stk. pr. ha på ca. halvdelen af arealet, og over middel på den anden halvdel af arealet med henholdsvis mellem 6-10 og over 10 stk. pr. ha.

For bøg på muld (9130) er andelen af store træer på hovedparten af arealet under et træ pr. ha. På ca. en fjerdedel af arealet er antallet mellem 1-5 stk. og på en meget lille del af arealet er der over 10 træer pr. ha.

Andelen af stående dødt ved er under et stk. pr. ha på hovedparten af arealet, mens der på 20 % af arealet er registreret 1-5 stk. pr. ha. Andelen af liggende dødt ved er under et stk. pr. ha på 64 % af arealet. På den resterende del af arealet er fordelingen 32 % med 1-5 stk. pr. ha og 2 % på henholdsvis 6-10 og over 10 stk. pr. ha.

På arealet af ege-blandskov (9160) er der på hovedparten af arealet registreret mellem 1-5 store træer pr. ha. På knap en fjerdedel af arealet er mængden over middel fordelt med 17 % i kategorien 6-10 træer pr. ha og 6 % med over 10 registrerede træer pr. ha. For stående dødt ved er det også langt den overvejende del (87 %) der ligger i middelkategorien 1-5 stk. pr. ha. På ca. 9 % af arealet er der fundet under et stk. pr. ha og på 5 % af arealet er der registreret over middel antal med hovedparten i kategorien 6-10 stk. pr. ha. For liggende dødt ved er billedet et andet, idet der på 87 % af arealet er registreret et antal over middel fordelt med 59 % i kategori 6-10 stk. pr. ha og 28 % med over 10 stk. pr. ha. På det resterende areal er der registreret 1-5 stk. pr. ha og under et stk. pr. ha med hovedvægten på sidstnævnte kategori.

På arealet af vinteregeskov (9170) er der registreret mellem 1-5 stk. pr. ha af henholdsvis store træer og stående dødt ved. Af liggende dødt ved er der registreret mere end 10 stk. pr. ha.

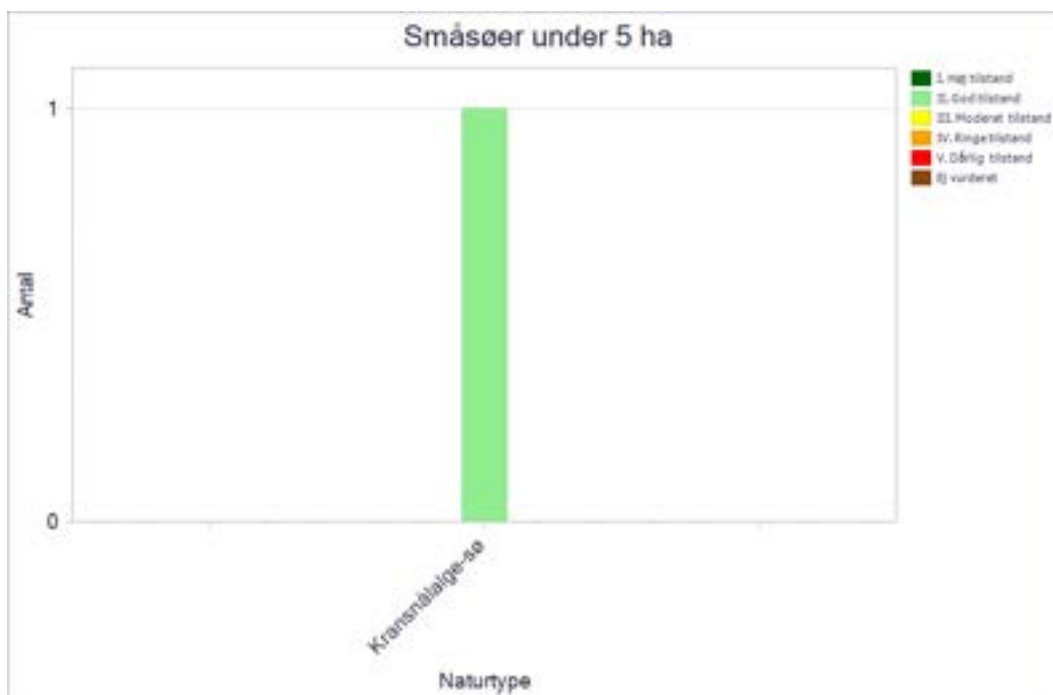
Mængden af store træer på arealet af stilk-egekrat (9190) er på 66 % af arealet 6-10 træer pr. ha. På den resterende del af arealet er fordelingen 25 % med 1-5 træer pr. ha og 9 % med under et træ pr. ha. Andelen af stående dødt ved er over middel på 59 % af arealet med 6-10 stk. pr. ha, mens der på 34 % af arealet er registreret 1-5 stk. pr. ha. På de resterende 7 % er der registreret under et stk. pr. ha. Mængden af liggende dødt ved er på over halvdelen af arealet højt, idet der er registreret over 10 stk. pr. ha. På 26 % af arealet er mængden over middel med 6-10 stk. pr. ha, mens det på den resterende del af arealet er lavt, dvs. under et stk. pr. ha.

I elle- og askeskov (91E0) er tætheden af store træer på knap halvdelen af arealet 1-5 træer pr. ha og på den anden halvdel under et træ pr. ha. På en enkelt lille forekomst er der mellem 6 og 10 store træer pr. ha. Antallet af stående dødt ved er på lidt over halvdelen af arealet mellem 1-5 stk. pr. ha, og på et meget lille areal under et stk. pr. ha. På den resterende del er antallet over middel fordelt således, at der er 6-10 stk. pr. ha på 31 % af arealet, mens der er over 10 stk. pr. ha på 8 % af arealet.

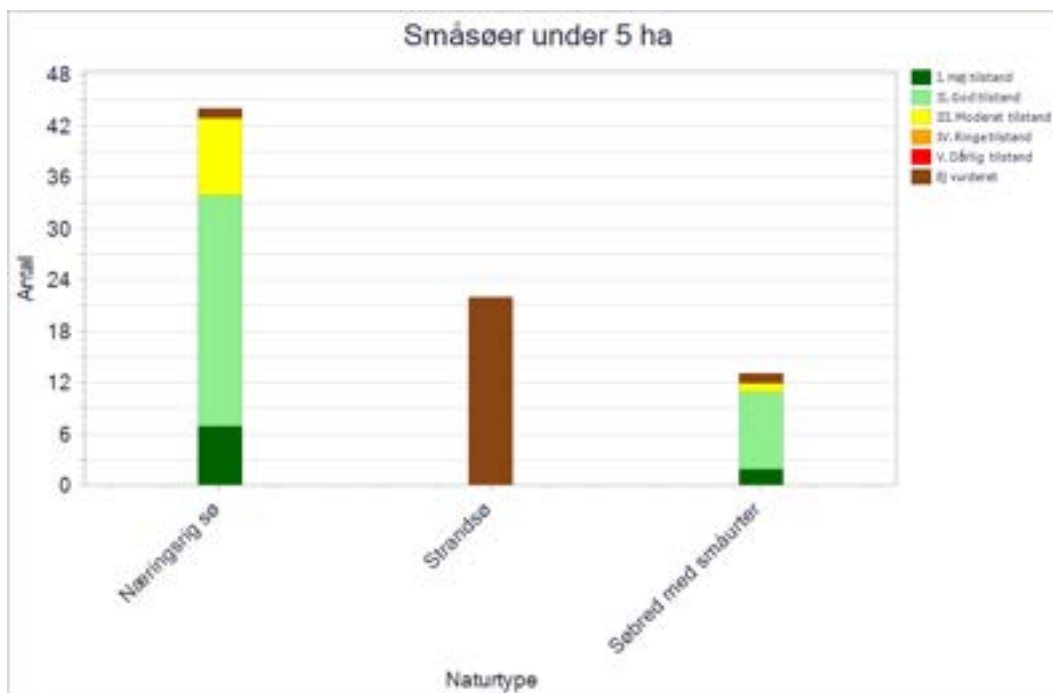

Ulvshale Skov, som er opstået på gamle strandvolde af flint. Foto: Naturstyrelsen.

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af de kortlagte småsøer i området.

Antal og tilstand af de kortlagte småsøer i området.

I området er der kortlagt et vandhul med habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140) ved Bøndernes Egehoved, som er i en god tilstand fordi det er omgivet af udyrket areal uden skyggende træer på bredden og har et lavt indhold af trådalger.

Der er i området kortlagt 22 strandsøer (1150), som er påvirket af indtrængende saltvand i varierende grad. Der er endnu ikke udarbejdet et tilstandsvurderingssystem for denne naturtype, hvormed naturtilstanden ikke er kendt.

Der er kortlagt 13 vandhuller med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130), hvoraf de fleste ligger på Ulvshale. De er tilstandsberegnet med hhv. 2 i høj tilstand, 9 i god tilstand, en enkelt i moderat tilstand samt en enkelt der ikke er tilstandsberegnet. Søerne i god og høj tilstand er generelt præget af forholdsvis høj artsrigdom samt en god struktur i form af minimal skygge fra bredvegetation og ingen påvirkning med næringsstoffer. Søen i moderat tilstand har en lav artsrigdom og der er en del tilgroning med rørsump.

I området er der yderligere kortlagt 44 vandhuller med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). Denne type småsøer findes spredt i hele Natura 2000-området. De er tilstandsberegnet med hhv. 7 i høj tilstand, 27 i god tilstand, 9 i moderat tilstand og 1 der ikke er tilstandsberegnet. Kendetegnende for vandhullerne i høj og god tilstand er, at de har en god struktur bl.a. med en bræmme på mindst 10 m til dyrkningsarealer og et lavt indhold af trådalger. Vandhullerne i moderat tilstand har generelt en lav artsrigdom.

Der er desuden kortlagt to søer over 5 ha i området. De er kortlagt som henholdsvis næringsrig sø (3150) og strandsø (1150).

2.3.3 Forekomst af marine naturtyper

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt areal
Sandbanke	1110	2014	6.294 ha
Mudder og sandflade blottet ved ebbe	1140	2004	227 ha
Kystlaguner og strandsøer	1150	2004 og 2014	140 ha
Bugter og vige	1160	2004	19.168 ha
Stenrev	1170	2014	1.912 ha

Tabellen viser arealet af områdets kortlagte marine naturtyper og kortlægningsåret.

I området er der kortlagt 5 marine naturtyper i form af sandbanker (1110), mudder og sandflade blottet ved ebbe (vadeflade) (1140), kystlaguner og strandsøer (1150), bugter og vige (1160) samt stenrev (1170).

Hele området er domineret af sandbund og der findes en række sandbanker (1110) i området. Sandbanker (1110) adskilles fra den øvrige sandbund ved at være den opragende eller forhøjede del af havbunden. De største sandbanker er fundet i indløbet til Grønsund (Tolken) og ud for Jungshoved. Der er fundet en del ålegræs på de sandede flader.

Mudder og sandflader blottet ved ebbe (vadeflade) (1140) er registreret omkring Ulvshale, Nyord, Tyreholm, Sækkesand og Ægholm, syd for Feddet samt mellem Tærø og Lilleø. Den rummer ofte mange mikroalger og stedvist ålegræs, men typisk ingen landplanter. Fladerne huser mange bunddyr og har derfor betydning som fourageringsområde for vadefugle.

Kystlaguner og strandsøer (1150) er kun registreret ved Maderne, nord for Sandvig og i Fanefjord. Naturtypen er kendetegnet ved en ofte ringe vandudskiftning, som typisk kun sker ved højvande. Det giver et meget varierende saltindhold, som stiller store krav til dyre- og plantelivet. Bugter og vige (1160) udgør en meget stor del af det marine område, ca. 70 %. Naturtypen findes i områder, der er meget forskellige mht. påvirkning fra land, havstrømme og bundforhold. Stege Bugt og Faxe Bugt har et varieret plante-og dyreliv med bestande af bl.a. havgræs, ålegræs og vandaks.

I området er der fundet rev (1170) på de kystnære stenede morænebunde i Grønsund ud for Korselitse Østerskov og ved Middelgrund ud for Feddet. I Faxe Bugt ved Hollændergrunden er der fundet et større stenrev (1170) på dybere vand. I Grønsund er der fundet biogent rev (1170) bestående af blåmuslinger. Revene (1170) er karakteriseret ved rødaldedomineret samfund som hovedsagligt udgøres af trådformede rødalger. Trådalger som alm. ledtang (*Polysiphonia fucoides*) udgør størstedelen af vegetationen på stenene, men der forekommer også enkelte bladformede alger.

2.3.4 Tilstand af levesteder for arter

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Inden for området er der kortlagt 78 levesteder for stor vandsalamander. Der er kortlagt levesteder i hele habitatområdet, men med den største koncentration på Ulvshale. 8 af de kortlagte levesteder i høj tilstand, 57 i god tilstand og 13 i moderat tilstand. Det er kendetegnende for hovedparten af vandhullerne i høj eller god tilstand, at skyggepåvirkning fra bredvegetation er lille, og at der er et højt artsindhold. Disse vandhuller vurderes at være velegnede levesteder for arten. For de vandhuller, der er i moderat tilstand, ses et lavt artsindhold, væsentlig skyggepåvirkning fra bredvegetation samt påvirkning af næringsstoffer. Disse vandhuller vurderes at være mindre velegnede som levesteder for arten.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Afgræsset strandeng på Luddeholme, Møn. Foto: Miljøstyrelsen

2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Havterne

Der er kortlagt fem levesteder for havterne i området. Levestederne er alle i moderat tilstand på trods af, at vegetationsstrukturen de fleste steder tilgodeser artens behov. Derimod er der på nogle øer problemer med forholdsvis let adgang for rovdyr som ræv og/eller risiko for oversvømmelse af ynglelokaliteten.

Fjordterne

Der er kortlagt fire levesteder for fjordterne i området, som alle er i moderat tilstand.

Vegetationsstrukturen tilgodeser generelt artens behov, men der er på nogle øer problemer med forholdsvis let adgang for rovdyr som ræv og/eller risiko for oversvømmelse af ynglelokaliteten.

Klyde

Der er kortlagt fire levesteder for klyde i området, hvoraf to er i god tilstand og to er i moderat tilstand.

Sækkesand nord for Ulvshale er i god tilstand og karakteriseret ved at være isoleret i forhold til rovdyr og have en passende vegetationshøjde samt en lav risiko for oversvømmelse. Maderne nordøst for Præstø er også i god tilstand pga. en god vegetationsstruktur og lav risiko for oversvømmelse. Dog ligger Maderne tæt på fastland og omgivet af forholdsvis lavt vand, hvilket giver ræv og grævling forholdsvis let adgang til øen.

Den lille holm nord for Ulvshale er i moderat tilstand, hvilket skyldes stor fare for at blive oversvømmet. Det andet levested i moderat tilstand er Nyord, som ikke er isoleret for rovdyr som f.eks. ræv.

Rørhøg

Der er kortlagt tre levesteder for rørhøg, et i Even vest for Præstø og to ved Luddeholme på Ulvshale. Levestederne er alle i en god tilstand, grundet at det er store sammenhængende fugtige rørsumpsarealer, og at der er en ringe grad af forstyrrelse på lokaliteterne.

Dværgterne

Der er kortlagt to levesteder for dværgterne hhv. på Sækkesand og på en holm mellem Sækkesand og Ulvshale. Levestedet på Sækkesand er i høj tilstand, mens levestedet på holmen er i god tilstand. Den høje og gode tilstand skyldes, at øerne er næsten vegetationsløse, og at de er uforstyrrede i yngletiden. At den lille holm ikke er i høj tilstand skyldes, at den er så lavtliggende, at der er fare for oversvømmelse af reder, og at afstanden til fastlandet er under 300 m, så den ikke fuldstændig er sikret mod prædation fra ræv.

Splitterne

Sækkesand er kortlagt som levested for splitterne og er beregnet til moderat tilstand. Overordnet set er der en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand og forholdsvis lav vegetation. Øen ligger isoleret for ræv og der er ingen forstyrrelse. Der er dog en let risiko for oversvømmelse af levestedet og der yngler ingen hættemåger på holmen, som splitterne ellers ynder at yngle sammen med.

Brushane

Der er kortlagt et levested for brushane på Nyord. Tilstanden af levestedet er højt, da vegetationen har en tilpas vekslen mellem arealer med lav og høj vegetation som en følge af den foretagne afgræsning på arealerne på Nyord. Der er desuden veludviklede pander og loer med åbent vand, og der foregår en aktiv bekæmpelse af prædatorer som bl.a. ræv. Begge faktorer er vigtige for levestedets kvalitet.

Plettet rørvagtel

Der er kortlagt et levested for plettet rørvagtel på Ulvshale nordeng, hvor fuglen tidligere har været hørt. Levestedet er i moderat tilstand, hvilket skyldes at lokaliteten er noget tør, og at den ikke er isoleret for ræv og andre prædatorer.

En flok klyder på Nyord. Foto: Miljøstyrelsen.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er,

- At de store marine forekomster af sandbanke (1110) og bugt (1160) samt vadeblade (1140), lagune (1150) og rev (1170) sikres. Når de indeholder et artsrigt dyre- og planteliv, opfylder de derved livsbetingelserne for de vigtige forekomster af trækfugle som knopsvane, sangsvane, grågåse, bramgåse, blishøne, hjejle, pibeand, skeand, spidsand, troldand og lille skallesluger.
- At der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl.
- At fri landskabsdannelse og dynamik præger langt hovedparten af områdets kyststrækninger. Områder med komplekse strandvoldssystemer og forekomster af klitnaturtyper har høj prioritet.
- At de store arealer af strandvold med enårige planter (1210) og strandeng (1330) sikres. Derved sikres samtidig levesteder for ynglefuglene skarv, brushane, klyde, splitterne, havterne, dværgterne samt den sjældne rovterne.
- At arealet af den sjældne naturtype vinteregeskov (9170), som er i stærkt ugunstig bevaringsstatus, sikres.
- At arealer af naturtyper i stærkt ugunstig bevaringsstatus sikres bl.a. enebærklit (2250), våd hede (4010), tør hede (4030), surt overdrev (6230), kalkoverdrev (6210), tidvis våd eng (6410), rigkær (7230) samt de øvrige skovnaturtyper
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 2.046 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 213 ha kategoriseret som naturtyper på flyvesand, ca. 1.338 ha som salttolerante naturtyper, ca. 266 ha som naturtyper knyttet til overvejende vådbund og ca. 229 ha som naturtyper knyttet til overvejende tørbund.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 166 ha naturtyper på flyvesand, mindst 895 ha salttolerante naturtyper, mindst 96 ha vådbundsnaturtyper og mindst 71 ha tørbundsnaturtyper i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 235 ha. For de skovbevoksede naturtyper, skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

Arter

- For arter med et tilstandsvurderingssystem er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levesteder i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- Tilstanden og det samlede areal af de kolonirugende fugles kortlagte levesteder må ikke være i tilbagegang, og mindst 75% af arealet skal være i fremgang mod eller fastholdes i tilstandsklasse I-II.
- For mose- og rørskovsfugle og engfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang

Trækfugle

- For trækfugle, der kan optræde med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af national eller international betydning.
- For trækfugle, som ikke optræder med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, er målet, at deres fælde-, raste- og overnatningsområder skal sikres eller være i fremgang.

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For søer over 5 ha og marine naturtyper henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.
- For de marine naturtyper skal tilstand og areal være stabile eller i fremgang og bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

Enebærklit (2250) er en prioriteret naturtype i stærkt ugunstig bevaringsstatus. Hvor stilkeke-krat (9190) har etableret sig på arealer med enebærklit (2250) ved enten tilplantning eller nylig tilgroning, prioriteres enebærklit (2250) over stilkeke-krat (9190).

Naturtypen grå/grøn klit (2130) er en prioriteret naturtype. På arealer med grå/grøn klit (2130), hvor havtornklit (2160) breder sig, skal grå/grøn klit (2130) prioriteres højest.

Naturtypen avneknippemose (7210) findes med små forekomster i området bl.a. i mosaik med rigkær (7230) og tæt ved elle- og askeskov (91E0). Ved tilgroning med elle- og askeskov (91E0) prioriteres avneknippemose (7210). Avneknippemose (7210) prioriteres fremfor rigkær (7230) med lav vegetation, hvor denne er uden rødlistede arter.

Der er konstateret tilgroning på en stor del af hængesæksarealet (7140) ved Even, hvilket potentielt kan være tilgroning med elle- og askeskov (91E0). I dette tilfælde prioriteres hængesækken (7140). Naturtypen kildevæld (7220) skal lysstilles på bekostning af elle- og askeskov (91E0), hvor en beskyttet tilstand vurderes at være resultatet af en nyere tilgroning med træer.

Rørhøg yngler i partier af sluttet, fugtig og uforstyrret rørskov. For at sikre rørhøgens levesteder bør der være strandengsarealer (1330), der er undtaget den generelle målsætning om afgræsning/høslæt.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsatser for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsatser for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.
4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlag, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.

5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle, som findes i væsentlig forekomst i Danmark, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, samt fortsættelse af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-områder.
9. Opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klaphug i Natura 2000-områder.
10. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levestederne for brushane sikres, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
2. Tilstanden af levestederne for havterne og klyde sikres eller forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for fjordterne, splitterne og dværgterne.
3. Der søges udtaget kulstoffoldige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stor vandsalamander, havlampret, flodlampret, skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl, sangsvane, hejle, knopsvane, stor skallesluger, grågå, bramgå, blishøne, pibeand, skeand, spidsand, blisgå, troldand, lille skallesluger, plettet rørvagtel, fjordterne, klyde og Rørhøg. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
4. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
5. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 14 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10% dækning.
6. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
7. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservaterne Fanefjord-Grønsund, Præstø Fjord og Ulvshale-Nyord.
8. Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger i vandområdedistrikt Sjælland. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-baltiske region.

Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2022-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er koblet til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Enebærklit*	2250
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Forklit	2110
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grå/grøn klit*	2130
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Havtornklit	2160
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Hvid klit	2120
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Klithede*	2140
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Klitlavning	2190
Naturtyper på flyvesand	uden tilstandsvurderingssystem	Skovklit	2180
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enårig strandengsvegetation	1310
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandeng	1330
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med enårige planter	1210
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med flerårige planter	1220
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enekrat	5130
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kalkoverdrev*	6210
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kystklint/klippe	1230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tørt kalksandsoverdrev*	6120
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på mor	9110
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på muld	9130
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Stilkeke-krat	9190
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Urtebræmme	6430
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Vinteregeskov	9170
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Avneknippemose*	7210
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Hængesæk	7140
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kildevæld*	7220
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tidvis våd eng	6410
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tørvelavning	7150
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Våd hede	4010
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Ege-blandskov	9160
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0

Grupperinger af habitatarter	Arts navn	Arts nr.
Arter med tilstandsvurderingssystem	Stor vandsalamander	1166
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Bredøret flagermus	1308
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Flodlampret	1099
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Havlampret	1095
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Marsvin	1351
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Mygblomst	1903
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Skæv vindelsnegl	1014
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Spættet sæl	1365
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Stor kærguldsmed	1042
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Sumpvindelsnegl	1016

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Engfugle	Brushane	A861
Kolonirugende fugle	Dværgterne	A885
Kolonirugende fugle	Fjordterne	A193
Kolonirugende fugle	Havterne	A194
Kolonirugende fugle	Klyde	A132
Kolonirugende fugle	Splitterne	A863
Mose- og rørskovsfugle	Plettet rørvagt	A119
Mose- og rørskovsfugle	Rørhøg	A081
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Havørn	A075
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Hedelærke	A246
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rovterne	A894
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Skarv	A391

Grupperinger af trækfugle	Fugle navn	Fugle nr.
Trækfugle, ikke national/international betydende forekomst	Havørn	A075
Trækfugle, international betydende forekomst	Blishøne	A125
Trækfugle, international betydende forekomst	Bramgås	A045-A
Trækfugle, international betydende forekomst	Grågås	A043
Trækfugle, international betydende forekomst	Hjejle	A140
Trækfugle, international betydende forekomst	Knopsvane	A036
Trækfugle, international betydende forekomst	Lille skallesluger	A767
Trækfugle, international betydende forekomst	Pibeand	A855
Trækfugle, international betydende forekomst	Sangsvane	A038
Trækfugle, international betydende forekomst	Skeand	A857
Trækfugle, international betydende forekomst	Spidsand	A054
Trækfugle, international betydende forekomst	Troldand	A061
Trækfugle, national betydende forekomst	Blisgås	A394
Trækfugle, national betydende forekomst	Blishøne	A125
Trækfugle, national betydende forekomst	Hvinand	A067
Trækfugle, national betydende forekomst	Stor skallesluger	A070
Trækfugle, national betydende forekomst	Troldand	A061

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer under 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med småurter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Marin naturtype	Bugt	1160
Marin naturtype	Lagune*	1150
Marin naturtype	Rev	1170
Marin naturtype	Sandbanke	1110
Marin naturtype	Vadeflade	1140

Resume

Natura 2000-plan for Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund (nr. 168). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk